

Jean Daniélou, *Îngerii și misiunea lor după învățătura Bisericii*, traducere din limba franceză de Miruna Tătaru-Cazaban, ediție îngrijită de Bogdan Tătaru-Cazaban, Colecția *Interior intimo meo*, Editura Spandugino, București, 2023, 160 p. ISBN: 978-630-6543-38-0.

Ființe întrucâtva enigmatice, aparent de nedefinit de către cei care încearcă să le pătrundă taina, dar aflate mereu în prim-planul firului narativ al Scripturii, îngerii și condiția lor ontologică au marcat profund gândirea nu numai iudaică, dar mai ales pe cea creștină. Felul în care omul a simțit că se poate oglindi în imaginea acestor ființe asemănătoare lui – în afara, desigur, unei împărtășiri corporale –, raționale și libere, a dat naștere nevoii de a înțelege mai mult și mai profund, însă mereu fundamentată scripturistic, taina creaturilor care stau împrejurul tronului divin și Îl laudă neîncetat pe Creator.

Apărută în colecția *Interior intimo meo* de la editura Spandugino în traducerea Mirunei Tătaru-Cazaban, ediție îngrijită de preotul Bogdan Tătaru-Cazaban, și într-un volum de o calitate excepțională, cu care editura și-a obișnuit publicul, lucrarea deja cunoscută și încă citată de specialiști aparținând marelui cercetător Jean Daniélou, *Îngerii și misiunea lor după învățătura Bisericii*, este oferită acum și cititorului român, după mai bine de 70 de ani de la publicarea ei în limba franceză. Deși târziu făcută accesibilă cititorului român, această lucrare reprezintă în continuare o operă clasică și de referință a teologiei creștine a secolului al XX-lea – un secol al unor teologi de marcă, precum Henri de Lubac, Hans Urs von Balthasar sau pr. Dumitru Stăniloae, care au înțeles miza reîntoarcerii la Părinții Bisericii și la textele lor, fundamentale pentru tradiția creștină. Mai mult decât atât, ea este și una dintre cele mai bune și importante invitații pe care marele patrolog Jean Daniélou o face cititorului de a se apropia, prin intermediul textelor Părinților primelor secole creștine, de taina existenței acestor creaturi luminoase; în fond, prin el are loc o revitalizare a studiilor angelologiei creștine, necesară și obligatorie, împlinită astfel prin intermediul Părinților, care „nu erau decât exegeți ai Scripturii” (p. 12).

Volumul de față este structurat în 10 capitole care evidențiază, după cum autorul anunță încă din introducere, misiunea îngerilor și modul în care ei interacționează cu omul, cu creația, cu Biserica, făcând astfel transparentă, din poziția lor, Revelația divină în tainele Bisericii, în viața duhovnicească sau chiar în moarte. De fapt, autorul urmărește sistematic, prin însăși structura lucrării sale, să evidențieze prezența îngerilor în întreaga Economie a creației lui Dumnezeu: de la Legea veche (cap. I), fără însă a omite asistența divină oferită celorlalte popoare (cap. II), la plinirea revelației în Noul Legământ, marcată definitiv de Nașterea Domnului, a Cărui zămislire este ea însăși un anunț făcut de îngerul Domnului Gabriel (cap. III); trece apoi de la taina Nașterii la cea a Înălțării, care

reprezintă și desăvârșirea lucrării Mântuitorului, moment de la care nu lipsesc figurile angelice, profețite încă dinainte în psalmii davidici (cap. IV), și vizualizând în următoarele capitole taina mântuirii și rodirea ei în trupul eclezial, rodire la care participă în fiecare moment îngerii, ca niște sfetnici delicați și statornici: în Biserică (cap. V), în Taine (cap. VI), în relația personală cu fiecare credincios botezat (cap. VII), pe durata întregului parcurs ascetic de desăvârșire pe care omul îl realizează (cap. VIII), și în moarte, ca niște călăuze drepte (cap. IX). Slujirea și asistența îngerilor nu se oprește însă în despărțirea sufletului de trup, ci ele continuă și în perspectiva Parusiei (cap. X), îngerii fiind cei care străjuiesc pe pământ trupurile credincioșilor chemați la înviere și la dobândirea transparenței totale veșnice, asemenea Mântuitorului Hristos.

Fără a avea pretenția de a oferi un tratat complet, exhaustiv, de angelologie, și chiar fără a face apel la întreaga tradiție patristică, ci doar la principalii autori ai Bisericii Una și nedespărțite a primului mileniu, Jean Daniélou dovedește din plin că are capacitatea de a uza cu ușurință de textele unor părinți precum Origen, Clement Alexandrinul, Grigorie al Nyssei sau Dionisie Areopagitul, autori care îi sunt cât se poate de familiari. Prin lentila experienței acestor oameni care au dobândit familiaritatea cu Dumnezeu și cu îngerii Lui, Daniélou pune înaintea cititorului înțelesurile scripturistice ale tainei îngerilor. El arată cum creștinul poate descoperi în aceste figuri luminoase, de foc, modele de slujire, dar pe care este chemat să le depășească din postura sa de *imago Dei* și, mai mult decât atât, de chip al Chipului Tatălui, Iisus Hristos. Însăși corporalitatea îi va oferi omului posibilitatea ca, ghidat de slujitorii cerești ai lui Dumnezeu, să îi depășească.

Drd. Vasile-Răzvan Teacu

Pr. Prof. Dr. Nicolae Chifăr, Dr. Dragoș Boicu, *Criză și unitate în Antichitatea creștină: controversa donatistă*, Ed. Doxologia, Iași, 2023, 226 p., ISBN: 978-630-301-048-9.

Încununarea cercetărilor desfășurate de-a lungul a opt ani, volumul *Criză și unitate în Antichitatea creștină: controversa donatistă* propune spațiului românesc o introducere consistentă, dar fără pretenții exhaustive în controversa donatistă, urmărind etapele parcurse de o mișcare dizidentă, de la zelul mărturisirii lui Hristos la sciziuni ulterioare determinate de ambiții personale sau de fanatismul devenit un adevărat fenomen al extremismului creștin. Printr-o notă explicativă amplă, autorii atrag atenția încă de la început asupra ineditului schismei donatiste în contextul istoric al Apusului de secol IV, pentru că în cazul disputei baptismale a episcopilor Ștefan al Romei și Ciprian al Cartaginei intervine întreruperea